

Glasilo
„Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani“.

Odgovorni urednik:

Jakob Dimnik,
učitelj v Ljubljani.

Št. 15. Ljubljana, 1. vel. srpana 1894. XXXIV. leto.

Vsebina: Fr. Črnagoj: Cvetličje v šolskem vrtu. — L. Lavtar: Fitzga. — A. Likozar: Opravila v šolski drevesnici meseca vel. srpana. — E. Lah: Avstrijsko šolstvo v l. 1890. s posebnim ozirom na Kranjsko. — Književnost. — Listek. — Naši dopisi. — Društveni vestnik. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služeb.

Cvetličje v šolskem vrtu.

(Konferenčno poročilo.)

„Kdor peti ne zna in rožic ne štma
— Nič ne velja“.

Slomšek.

Cast mi je tu pred odličnim zborom baviti se s cvetličjem v šolskem vrtu. Ne mislim na dolgo in široko tirati suhe teorije na dan, vsaj mi v to primanjkuje časa, vrhu tega pa imamo na izbiranje strokovnih knjig, ki nam vzgojo cvetlic kar najtemeljiteje obravnavajo.

Namen teh vrst bode mi, da obudim veselje do cvetličja tudi pri istih cenjenih tovariših, ki se morebiti s to panogo vrtnarstva do sedaj še mnogo pečali niso. Še največ pa hočem podati tu nekaj svojih skromnih izkušenj; morebiti komu ustrežem z istimi.

Že rajni Slomšek je rekel: „Kdor peti ne zna in rožic ne štma — nič ne velja!“ In res, kdor ne ljubi petja in kdor nima očesa za prelepo naravo, v katerej se nam razodeva Bog sam, kdor nima očesa za prekrasne cvetke, ki nam jih podaja pomlad, poletje — ko nam jih celo zima v otrplosti svoje riše na steklene šipe — kdor ne občuduje cvetlic, v katere je Bog izlil vso svojo krasoto, smelo bi trdili, da tak človek nima blazega srca!

Vsaj pa tudi, ko opazuješ od malega otroka, ki komaj ročici stezati more, da si trga cvetlic, pa do odraslega dekleta, ki povija kito

cvetja, da si diči vsevele prsi, tedaj mora i tebi duša vsklikniti: „Da zares, tu se družī nedolžnost z nedolžnostjo!“

Namen cvetličju v šolskem vrtu je v prvej vrsti ta, da vzbuja isto v mladej otroškej duši ljubezen do narave, da si mladež prilastuje tako čut za vse, kar je lepo. Vzgoja cvetic pa naj bode tudi iz šole stopivšemu dečku nadomestilo za slabo tovaršijo, ono naj bode odraslej deklici zabava v prostem času, cvetličje naj jo varuje pogubne brezdelnosti, ono naj jo navaja k snagi in redu, da postane kedaj skrbna gospodinja; cvetličje naj jej podaja pa tudi nedolžnega veselja.

Vzgoja cvetic pri šolskej mladeži se bode pospeševala v prvej vrsti s primerno urejenim šolskim vrtom in s primernim poukom. Za cvetličje zadostujejo v manjšem vrtu obrobki posameznih vrtnih delov, v obširnem vrtu pa so lahko tudi cvetlične skupine in cvetlične grede. Pouk pa se vrši igraje. Pristop v šolski vrt naj bode šolskej mladeži vedno dovoljen, in učenci so tako navzoči pri sejanji, pikiranji, sajenji raznih cvetic ali celo pri obrezovanji vrtnic. Igraje se pri tem nauče cvetličnih imen, pa ob enem vzgoje posameznih cvetic. Imel sem učenca, ki je bil vsako jutro že ob 7. uri v šolskem vrtu ter mi je bil vedno za petami z izpraševanjem, kaj je to in uno, zakaj storim to tako in ne drugače. Ko so dohajali še drugi, bil jim je pa že on cicerone.

Vzgoja cvetic se bode dalje pospeševala z razdelitvijo cvetličnega semena in cvetličnih sadik odraslim učencem. Vsakteri je gotovo že skusil, s kakim veseljem se oglašajo osobito deklice za seme, čebulice in gomolje raznih cvetic. Večjega veselja jim skoraj napraviti ne moreš, kakor če jim daš kaj jednacega.

Ako pa hočemo razdajati semena učencem, moramo ga imeti v obilici sami. Pridobitev semena je pa za neizkušenega tudi precej draga šola.

Ako jemljemo razne semenske kataloge v roke, vidimo tu skoraj brezkončno vrsto samih učenih -- mnogokrat nalašč prenarajenih imen raznih cvetic in v zadregi smo, kaj bi si izbrali. Ko prevdarjamo in prevdarjamo, kaj bi si izbrali, — pa prebiramo še razna epithetona, ki se navadno glase: prelepo, prekrasno, čudesno — potem nam skoraj postaja vroče, da sežemo najraje po cveticah, ki so nam najmanj znane, in denar srečno — proč vržemo. Semena, katero prejmemo, je komaj 30% kaljivega ali, če o kulturi istih cvetic poučeni nismo, celo nič ne. Cvetlice pa, ki smo si jih vendar vzgojili, nam pa navadno naša pričakovanja ohlade. Kaj pa pomaga, če so v vrtu klarkija, ešolcija, gypsophila, cacalija . . . pa morda cinij, taget in družih ni ter se otroci izražajo, da po polji lepše cveto.

V vsacem vrtu naj bodo toraj v prvej vrsti astre, cinije, balzamine, razni nageljni (*caryophilus*, *Heddewiggii*, *tagettes*), phlox, reseda, kapucinska kreša, *viola tricolor*. To so cvetlice, katere (razun cinij)

lahko vse na prostem sejemo in ne zahtevajo posebne strežbe, pa vendar obilo cveto.

Pri izbiranju novih cvetlic pa se je najbolje obrniti do vrtnarja ali do tovariša, ki ti pove lastnosti nove cvetlice in njeno vzgojo ter ti morebit še s semenom postreže. Pred semenskimi katalogi pa pozor!

Trpežne rastline se razmnožavajo še najbolje z razdelitvijo korenin. Najvažnejše so: razne potonike ali paconije, srček (dielitra spect.), spirea, šmarnice, phlox, vijolice, chrisantheme, funkije in jycca filifera. To so cvetlice, ki se odlikujejo po cvetji in zadnji dve tudi po listji, strežbe pa ne zahtevajo skoraj nič. Osobito jycca je lepa pal-macea, ki pa prebije najhujši mrzaz brez vse odeje.

Od čebulnatih rastlin naj bi ne manjkalo v šolskem vrtu: raznih narcis, lilij, gladijol, tulip, cesarskih kron (frittilaria imp.). Razun gladijol prestanejo tudi te vso zimo na prostem brez odeje. Georgine naj se pa še osobito vzgojujejo, vsaj na deželi imajo te še največjo veljavo.

Gledé čebulnatih rastlin svaril bi zopet pred katalogi. Po reklami zapeljan, kupil sem pet čebulic od liliun lancif. à 50 kr., ki bi imele vse v peterih barvah in oblikah cveteti. Cvetele so mi prvo leto jedenkrat za vselej, a s popolno enakim cvetom, potem pa so šle ad inferos!

Trpežnih rastlin in cvetličnih čebulčkov dobite jako ceno pri vrtnarji Anton Verovšek-u, Dolge ulice št. 3 v Ljubljani.

Nekaj priprostega v izgojitvi, pa krasnega v cvetji so fuksije in pelargonije. Potaknjence napravljamo od aprila pa do septembra v cvetlične zabojčke ali lončke kar na prosto, in uspeh nam je gotov, da le ne pozabimo prilivati, pa da v prvih dneh zabranjujemo preveliko vročino. Prezimatev istih pa ni prav lahka. Nekoliko lončkov prezimujemo v sobi, večje množine pa ne moremo. Prezimovanje fuksij in pelargonij je mogoče v gorkejši, svetlejši in suhejši kleti. V ta namen postavimo precej osušene lončke; kolikor moč pozno v jeseni v klet, pa vso zimo cvetlicam kar nič ne prilivamo. Le tako je mogoče pelargonije v kleti obvarovati.

Ako hočemo imeti pomladi mnogo pelargonij, storimo tako-le: V zabojček denemo rahle, se svižem pomešane prsti, v katero potaknemo proti koncu avgusta po 5—10 mm narazno sama očesa z jednim listom, ki smo jih izrezali pelargonijam jednako kot za okulovanje. Kmalu se pokažejo male rastlinice, katere je lahko kar v zabojčku v sobi prezimiti. Pomladi presade se v cvetlične lončke in na to z lončki vred v zemljo. Saditev z lončki vred je mnogo boljša, ker nam daje mnogo bujnejšega cvetja, kakor pa saditev brez lončkov.

Kraljica cvetlic pa je vrtnica ali roža. Ona je kras naših vrtov, ona je simbol vse lepote. Po roži se ozira željno dete, rožo si podajeta mladenič in dekle — da še starček in starka je ne prezirata!

Pred vrtno polnim vrtnic ustavlja potnik trudno nogo svojo, pa občuduje krasne rože ter ponaša njihovo hvalo v deveto vas! Poznam župnišče, ki slovi daleč na okoli radi rož. Vsaj pa si ne morem ničesar lepšega misliti, nego šopek rož, od čisto belih do temno-žametasto rudečih, narezanih v zgodnjem jutru, ko se bleste v srebrnej rosi! In ta prijetni vonj!

Ko sem imel v vrtu že obilo lepega drevja pa tudi cvetličja, le vrtnic ne, interpelirala me je stara ženica s košem na hrbtu: „Kaj pa, al' gavtrožov nimajo nič?“ „O, le počakajte mamica, kmalu jih bodem imel obilo“, hitel sem ji odgovarjati, in bila mi je res jedna glavnih skrbij, da si vzgojim mnogo lepih vrtnic.

In ko sem imel v svojem vrtu množico vrtnic, od tedaj pa je imel vsakdo oko le za rože, drevesc nihče videl ni. Za lepo raslo drevesce ima priprost vaščan težko 20—30 kr., za vrtnico prejmeš pa tudi na deželi 40—50 kr. Rad pritrdim, da sem v preteklej jeseni prejel za vrtnice svoto, ki je bila večja kot vse remuneracije vkup, kar sem jih kedaj prejel za kmetijski pouk.

Vrtnica tedaj ne povišuje le tvojega ugleda v občini in izven nje, ona ti daje celo gmotnega dobička, kar nikakor ne gre prezirati. Treba je sicer izdati marsikater krajcar, treba je imeti mnogo potrpežljivosti predno je moči doseči ono ročnost, ki nam zagotovi uspeh.

Pred vsem je treba toraj vstrajnosti. Ne sme nam prvi neuspeh odvzeti vsega veselja. Ni dovolj, da smo brali dobre spise o vrtnicah ter smo se tudi praktično naučili okulovanja, treba je pri vrtnicah obilo lastne vaje, lastnih iskušenj.

Fr. Črnagoj.

(Dalje prih.)

F i t z g a.

(Dalje.)

4. Za 1. šolsko leto ni ne merjenje, ne delitev, celo za množenje se ima samo pripravljati; v 2. šolskem letu se ima pojem „množenje“ popolnoma premagati, merjenje in delitev sicer pride tudi na vrsto, pripravlja se pa bolj na podlagi množenja in ta pojma dozorita še le v 3. šolskem letu. Osnovni vaji „jedeninjeden, jedenmanjeden“ si morajo učenci že v 1. šolskem letu živo natisniti v spomin, začetkom 2. šolskega leta naj jih še v ta namen ponavljajo; osnovni vaji „jedenkratjeden, jednovjeden“ pa v 2. šolskem letu, da pa ostanete neusahljivo živi v spominu, treba jih je od začetka 3. šolskega leta ponavljati.

5. Napačno je torej, ako obravnavaš več ali celo vse račune ob enem (prim. Grubarjevo metodo). Razne vrste računov se imajo ločiti. Da pa zadostujemo prejšnji točki 5 z ozirom na čas

prisvojenja predstav, moramo tudi razne stopnje posameznih računov tako ločiti, da ima učenec dovolj časa — včasih je treba več ur, tednov — da si prisvoji prvo predstavo, preden pride na drugo s to zvezano.

Pri navajanju zgornjih točk imel sem celi čas tudi uporabni račun v mislih. To nam je merilo za razum posameznih operacij. Ako n. pr. učenci nalogo: „1 stol ima 4 noge; koliko nog imajo 3 stoli?“ takole rešujejo: „4 in 4 je 8, in 4 je 12“, povejo nam, da pojem množenja v njihovem duhu še ni dozorel, korak na krajše izraževanje, „3krat 4 noge“ še ni storjen; na prvi način postopa navadno učenec 1. šolskega leta, na drugi način pa učenec 2. šolskega leta. Ali dokler učenci n. pr. nalogo: v 3 vrstah stoji 12 dreves, koliko jih stoji v 1 vrsti?“ rešujo: „ $3 \times ?$ dreves = 12 dreves“, kažejo nam, da pojem deljenja v njihovem duhu še ni dozorel; na tak način rešujejo učenci 2. šolskega leta naloge, v 3. šolskem letu pa že s prepričanjem govoré: „3. del 12 dreves so 4 drevesa“. Iz tega sledi:

Tudi z ozirom na obliko sklepov moramo razločevati stopinje, po kateri uredimo pouk.

Zoper to se mnogokrat greši; ali se taka sklepna oblika, na katero učenčev duh še ni zadost pripravljen, prezgodaj zahteva, ali pa se jemlje zdaj ta, zdaj una sklepna oblika, kakor nam ravno pride na um. Zadnje čem še na sledečem primeru osvetliti.

„6 *m* blaga veljá 8 gld.; koliko veljá 48 *m*?“

To nalogo rešujejo:

a) $48\ m = 8$ krat 6 *m*, torej veljá 48 *m* 8krat 8 gld. t. j. 64 gld.

b) 6 *m* je v 48 *m* 8krat, torej veljá 48 *m* 8krat 8 gld. t. j. 64 gld.

c) 6 *m* je 8. del od 48 *m*, torej veljá 48 *m* 8krat 8 gld. t. j. 64 gld.

d) Na kratko: 48 *m* veljá 8krat 8 gld. t. j. 64 gld.

Jemlje se, kakor opazujemo v šoli in v knjigah, zdaj ta, zdaj una oblika, zdaj daljša, zdaj krajša pa brez reda; tako n. pr. je krajša oblika bila že davno na vrsti, kar na jedenkrat se prikaže spet daljša, katera ima vendar nalogo, da pripravlja na krajšo.

Ker nas skušnja uči, da učenci deljenje šele v 3. šolskem letu zmorejo, je tudi napačno ako se začne prezgodaj v 3. šolskem letu s sklepi: a) z množine po jednoti na množino, b) z mere na mnogokratnik in narobe. Najboljše se prepusté ti sklepi 4. šolskemu letu, kjer jih učenci pri rednem pouku gotovo zmagajo. (Primerjaj točko 5. o času pred dvema predstavama.)

Mnogo, mnogo se pa tudi greši z ozirom na vsebino uporabnih nalog. Navadno jemljejo v take naloge tvarino, kakoršna jim pride ravno na misel, ne ozirajo se na učenčevo skušnjo. Zdi se nam n. pr. da učenci 3. šolskega leta razloček med časoma obteka dveh zvezd premičnic lahko izračunajo; vendar pa o tem nimajo nobene pred-

stave. Računanje z odstotki ($\%$) je za 3. šolsko leto, dà celó za 4. šolsko leto prezgodaj; otroške misli se premikajo zmerom v gosti megli, ker otroci niso pripravljani na pojme „glavnica, obresti in odstotki“. Šola na ta način ne greši samo v tem, da učenci nalog ne rešujejo razumno, ona jih tudi vadi, da se ne brigajo za vsebino in za posamezne besede vsebine. Šola se ima torej najpred ozirati pri takih nalogah na učenčevo skušnjo — na predstave, katere je učenec že sè seboj prinesel — potem pa mora sama vstvarjati take skušinske kroge za učenca t. j. ona mora na vsebino, katero jemlje v naloge, učenca pripravljati. Kako se to zgodi, lahko prebereš v moji nepsihologični metoditi, kar tudi gospodu F. nasvetujem. Sploh naj se ne pozabi, da na nižji in srednji stopnji ljudske šole pri uporabnih nalogah ni vsebina glavna stvar, s katero se učenci za življenje seznaniti morajo; ona le služi za vajo v sklepih in pripravlja za višjo stopnjo, na kateri učenci že računati in sklepati znati morajo in se osobito pečajo z vsebino, s stvarjo za življenje.

Kako se imajo reševati sestavljene naloge, ni nikjer razvidno; vsaj jaz še nisem tega naletel v nobeni knjigi. V šoli pa se navadno vzame sveder, sestavljen iz samih vprašanj, da se vrta in vrta in vrta toliko časa po učenčevih možganih, da je vse v sredi votlo, okolo kraja pa nič ni. Ne morem si kaj, da bi ne postavil tu sem primer za obravnavanje.

Nekdo zapusti 1000 gld. in sicer za uboge 2 dela, za cerkev pa 3 dele; koliko dobé ubogi, koliko cerkev?

Poskusimo najpred vrtati! Koliko je nekdo zapustil? Koliko delov dobé ubogi? Koliko delov dobi cerkev? Koliko delov dobé ubogi in cerkev? Koliko goldinarjev pride na 1 tak del? Koliko pride na 2 taka dela? Koliko na 3 takih delov? Dobro! Koliko dobé torej ubogi? In koliko cerkev? — Zdaj je učenec povrtan, kje pa je samostojnost? Vprašati bi se moralo tako-le, ko so učenci nalogo ponovili:

a) Kaj bodeš najpred izračunal? — Koliko delov dobé ubogi in cerkev. -- Kaj potem? — Koliko na 1 del pride. — In kaj potem? — Koliko na 2 in koliko na 3 dele pride. — Ta del izpraševanja imenujemo vršitev (Gang).

b) Kako bodeš prvo izračunal? — Ako števili 2 in 3 seštevam. — Kako drugo? itd. Ta del izpraševanja je izvršitev.

Ko si pa učenec navadil na postopanje pri rešitvi sestavljenih nalog, potem še teh vprašanj staviti ni treba, ampak učenci naredé vse to sami in sicer z največjim veseljem, kakor se to na naši vadicnici kaže. Opozoriti še moram, da se nekatere naloge pri čistem in pri uporabnem računu na več načinov reševati morejo. N. pr. ? = $\frac{1}{4}$ od 112.

$$a) 112 = 80 + 32, \frac{1}{4} \text{ od } 80 = 20 \text{ itd.}$$

$$b) 112 = 100 + 12; \frac{1}{4} \text{ od } 100 = 25 \text{ itd.}$$

Postopanje a) hočem imenovati merodajno (normalno). Akoravno se moramo na prostost učencev pri reševanju nalog kolikor mogoče ozirati, da ne kalimo njih samostojnosti, vendar je učiteljeva naloga, da je njegovo postopanje določeno, normalno, kajti drugače preide pouk na nekaj nedoločnega in učence ne ve nikoli, kedaj je dovršil svojo nalogo, in učitelj sam?

Važno je tudi vprašanje, kakšna morajo biti nazorila, da zadosťujemo drugi točki za psihologičen pouk iz računstva. Za prvo šolsko leto jemljemo 1) znane premakljive reči, katere so učencem znane, kakor: kamenčke, palčice, itd., 2. računilo, na katerem so računiki (n. pr. koleščeki ali kroglice) že primerno vrejani; 3) poslužujemo se pismenih nazoril, kakor črt, križčekov itd., z njih sestavljamo za učence tudi naloge n. pr. $| - | = ||$; in 4) poslužujemo se reči, katere so učencem znane, vendar pa niso v šoli (n. pr. koliko je 1 drevo in 1 drevo?), da presojamo čutno znanje na notranje. **L. Lavtar.**

(Dalje prih.)

Opravila v šolski drevesnici meseca vel. srpana.

Vsa drevesca, pri kojih se spomladanska cepitev ni prijala, smo večinoma že okulovali. Čas imamo sicer še ves ta mesec, ali vendar je dobro, ako delo prej zvršimo. Vsako okulovanje se nam bode težko sponeslo, zato je dobro, da prej okulujemo, ker vsa neprijeta drevesca lahko še enkrat okulujemo.

Kar smo pocepili pretečeni mesec, pogledjmo, ali so peclji že odpadli. Kjer se peclji še drže, poskusimo rahlo s prstom, ali bode pecelj odpadel, ali se močno drži. Pri drevescih, pri kojih so peclji sami odpadli ali pa nam odpadejo, ako se jih rahlo dotaknemo, se nam je okulovanje dobro sponeslo. Kjer se pa peclji še po preteku 14 dni dobro drže, je znamenje, da so se prisušili, torej je treba še jedenkrat cepiti z očesom. Pri onih pa, pri kojih se nam je pa okulovanje prišlo, bomo počakali še 14 dni, a potem bomo povez odvozlali in odvezali a ne prerezali.

V drugi muzgi t. j. ta in prihodnji mesec nam navadno cepljenci bolj zrastejo, kot v prvi muzgi. V začetku mal. srpana zaostane rast, a v drugi polovici nam zopet bujno požene.

Ta mesec moramo posebno paziti, da odščipamo vse stranske poganjke, da dobimo dolgo glavno mladiko. Kjer bi pa drevesca le prebujno rastla, pa pustimo nekaj stranskih poganjkov nepriščipnenih, da se nam glavna mladika ne začne kriviti. Na vsak način pazimo, da dobimo ravna drevesca brez vseh kolov. Drevesnica, v koji so drevesca privezana, ne napravi dobrega utisa na mimo idoče.

Pri tej priliki bodi omenjeno, da sem zadnje dni videl šolski vrt, v kojem so eno-, dvo- in triletne drevesca skorej jednako velika. Do-
tični g. tovariš je vsako leto drevesca presadil, ker se mu jih je malo
ob cepitvi prijelo, kar pa je zelo napačno. Cepljena drevesca rastejo
vseh 5 let na istem mestu, ako so tudi bolj redka. Podsajati ali pre-
sajati v drevesnici nikakor ne smemo.

A. Likozar.

Avstrijsko šolstvo v l. 1890. s posebnim ozirom na Kranjsko.

(Dalje.)

Zenska ročna dela so po državnem šolskem zakonu in po šol-
skem in učnem redu predmet pouku na ljudskih šolah. Okrajna
šolska oblastva imajo po nasvetu in zaslišanju krajnih šolskih oblastev
ustanavljati lastne šole te stroke ali zá se ali pa združene z ljudsko
šolo. Na samostojnih dekliških šolah morajo imeti ročna dela posebni
oddelek.

Najboljše je razvit pouk v ročnih delih v Nižji Avstriji in Češki,
najslabše v Koroški in v Šleziji; najmočneje je v zadnjem desetletji
napredoval v Češki, najslabše v Koroški in Tirolski s Predarlško. Na
Kranjskem se ročna dela poučujejo še precej marljivo. L. 1880. in 1890.
je bil slabše kakor na Kranjskem razvit pouk v ročnih delih na Ko-
roškem, v Moravski, Šleziji, Galiciji in Bukovini.

Od privatnih ljudskih šol je poučevalo ženska ročna dela 637 ali
74·4% in sicer: po mestih in trgih 432 ali 89·6%, po deželi 205 ali
54·8%. Na Kranjskem pa v obče 13 ali 72·2%, po mestih in trgih 8
ali 72·7%, po deželi 5 ali 71·4%.

Pouk v ročnih delih je bil na privatnih ljudskih šolah rela-
tivno boljše razvit, kakor na javnih, ker so se ročna dela poučevala
na 151 ali 47·0% javnih in na 13 ali na 72·2% privatnih in v obče
na 164 ali 48·2%, tedaj še ne prav na polovici ljudskih šol.

Pouk v drugem deželnem jeziku in pa v tujih jezikih,
o kojem odločujejo deželna oblastva, je bil v zadnjem popisovanji na
javnih ljudskih šolah sledeč:

Poljščina se je poučevala kot drugi deželni jezik na 1818 javnih
ljudskih šolah, nemščina na 1584, rusinščina na 545, češčina na 398,
laščina na 171, slovenščina na 105, rumunščina na 39, hrvaščina in
srbsščina na 12, nemščina in poljščina skupaj na 4, laščina in hrvaško-
srbsščina skupaj na 1.

Od 1818 šol, na kterih se je poljščina poučevala kot drugi de-
želni jezik, jih je bilo velika večina, namreč 1787 v Galiciji, 27 v Bu-
kovini, 4 v Šleziji.

Nemščina se je kot drugi deželni jezik poučevala na 474 ljudskih šolah v Češki, na 238 v Galiciji, na 229 v Bukovini, na 178 v Moravski, na 149 v Štajerski, na 122 v Primorski, na 68 v Kranjski, na 50 v Šleziji, na 14 v Tirolski in na 2 v Dalmaciji.

Rusinščina se je poučevala kot drugi deželni jezik na 526 šolah v Galiciji in na 19 v Bukovini; češčina na 216 v Šleziji, na 93 v Moravski, in na 89 v Češki; laščina na 98 v Dalmaciji, na 56 v Primorski in na 17 v Tirolski; slovenščina na 84 v Štajerski, na 6 v Kranjski po 4 v Primorski in na 1 v Koroški; rumunščina na 39 bukovinskih, hrvaščina-srbščina na 9 primorskih in na 3 dalmatinskih šolah, nemščina in poljščina skupaj na 4 galiških, hrvaško-srbščina in laščina skupaj na 1 primorski šoli.

Kot tuji jeziki so se poučevali: francoščina na 223, angleščina na 4, ruščina in hebrejščina vsaka na 2 šolah, končno laščina na 1 javni ljudski šoli, in sicer: francoščina po vseh kronovinah razven Kranjske in Dalmacije, posebno pa na Češkem in v Nižji Avstriji, angleščina na Češkem, ruščina in hebrejščina v Galiciji, laščina v Koroški.

Relativno se je torej od vsakih 100 javnih šol poučevala kot drugi deželni jezik poljščina na 10·32, nemščina na 8·93, rusinščina na 3·09, češčina na 2·25, laščina na 0·97, slovenščina na 0·60, rumunščina na 0·22, srbo-hrvaščina na 0·02 šolah; kot tuj jezik pa francoščina na 1·32, angleščina na 0·02; ostali drugi deželni jeziki in tuji jeziki vsled neznatnega števila ne pridejo v poštev.

Na Kranjskem se kot drugi deželni jezik poučuje nemščina na 10 šolah v krškem glavarstvu, po 8 v postojnskem in litijskem, na 7 v kranjskem, na 6 v črnomaljskem in logaškem, na 5 v novomeškem, na 4 v kamniškem, kočevskem in v ljubljanski okolici, na 3 v Ljubljani in v radovljiškem glavarstvu. Nasprotno pa poučujeta slovenščino kot drugi deželni jezik po 2 šoli v Ljubljani in v kočevskem, po 1 pa v krškem in novomeškem glavarstvu.

Od 973 avstrijskih privatnih ljudskih šol je dajalo 645 šol pouk v drugem deželnem jeziku in sicer 149 ali 15·2% v nemščini, 102 ali 10·4% v češčini, 90 ali 9·2% v poljščini, po 21 ali 2·1% v laščini in rusinščini, 8 ali 0·2% v slovenščini, 4 ali 0·4% v srbohrvaščini, po 1 ali 0·1% v rumunščini in nemško-laščini. Od 8 privatnih ljudskih šol, ktere so poučevale slovenščino kot drugi deželni jezik jih je bilo 7 na Kranjskem, namreč 6 v Ljubljani in 1 v Škofji Loki, 1 pa na Štajerskem, namreč v Mariboru.

Na 174 privatnih šolah avstrijskih ali na 17·8% skupnega števila se je poučevala francoščina kot tuj jezik, na 52 ali 5·3% angleščina, na 11 ali 1·1% hebrejščina, na 9 ali 0·9% laščina, na jedni ali 0·1%

ruščina in madjarščina. Na Kranjskem so poučevale od tujih jezikov 3 šole francoščino, 1 angleščino in 2 laščino in sicer zgolj ljubljanske šole.

Po § 10. drž. šolskega zakona smejo biti s posebnim ozirom na krajevne razmere s posameznimi ljudskimi šolami združeni tudi zavodi za oskrbo, vzgojo in pouk še nedoraslih, za šolo negodnih in pa posebni učni tečaji za šoli odraslo deco. Za deklice te vrste smejo se vzdrževati tudi nadaljevalni tečaji. Tudi na zavode te vrste se je oziralo zadnje popisovanje šol.

Prvi vrsti teh zavodov pripadajo otroška zabavišča in otroški vrtci. Zakonite dolžnosti za osnovo tacih zavodov ni, pač jo je pa naučna uprava vedno pospeševala in njih namen natanko omejila v posebnem zakonu. Po tem zakonu imajo otroški vrtci nalogo domačo vzgojo otrok v predšolski dobi podpirati in popolnjevati, torej otroke telesno in duševno na poznejši pouk v ljudski šoli pripravljati. Otroška zabavišča imajo pa nalogo otroke iz delavskih krogov v nadzorstvo sprejemati in primeren popravek dajati. Tudi otroška zabavišča so lahko ali samostojna ali pa v zvezi s kako ljudsko šolo ali s kakim dobrodelnim zavodom.

Leta 1889. je bilo v Avstriji vsega skupaj 436 zabavišč in 550 otroških vrtcev. V zvezi z javnimi ljudskimi šolami je bilo pa po zadnjem popisu 52 zabavišč in 171 otroških vrtcev, izmed njih 27 zabavišč in 124 otroških vrtcev po mestih in trgih, 25 zabavišč in 47 otroških vrtcev po deželi. Zabavišč po mestih in trgih je bilo 14 na Češkem, 6 na Tirolskem, 3 v Zgornji Avstriji, 2 v Nižji Avstriji, po 1 v Moravski in Galiciji; otroških vrtcev pa 61 na Češkem, 22 v Nižji Avstriji, 17 v Moravski, 5 v Štajarski, po 4 v Primorski, v Šleziji in v Tirolski s Predarlško, po 2 v Galiciji, Bukovini in Kranjski (oba v Ljubljani), 1 v Zgornji Avstriji. Otroških zabavišč po deželi je bilo 16 na Tirolskem s Predarlško, 8 v Galiciji, 1 v Češki; otroških vrtcev pa 25 v Galiciji, po 7 v Češki in v Nižji Avstriji, 3 v Moravski, 2 v Tirolski, po 1 v Dalmaciji, Kranjski in Štajarski.

Število javnih ljudskih šol, s katerimi so združena zabavišča in otroški vrtci je relativno majhno, ker pride na vsacih 1000 šol komaj 3 zabavišča in 10 vrtcev, vendar pogostejše po mestih in trgih, kakor po deželi, namreč v 31 slučajih. (Dalje prih.) **E. Lah.**

Književnost.

„Wolfovega slevensko-nemškega slovarja“ je izšel 12. snopič, ki prinaša konec prvega dela, naslovni list, zgodovino slovarjevo, znamenja in kratice in končno začetek II. dela, namreč slovarsko gradivo od besede plötje.

Nazorni pouk v ljudski šoli. I. del. Spisal Francišek Gabršek. Izdalo in založilo „Pedagogičsko društvo v Krškem“. V Ljubljani. Natisnila „Narodna Ti-

skarna⁴. 1894. Str. 275. Cena 1 gld. 50 kr. — O tej lepi, vse hvale vredni knjigi bomo priobčili daljšo oceno pri prvi priliki. Za danes pozivljemo le slovensko učiteljstvo, da pridno seže po njej, ker to je prva knjiga te vrste v slovenski pedagogiški literaturi. Pisatelju, g. Fr. Gabršku, pa čestitamo na tem izvrstno vspelem delu!

Feldmaršal grof Radecki. To je mladini namenjena knjiga, katera je ravnokar izšla v zalogi J. Giontinija. Spisal jo je Fr. N., pisatelj, kateri je pod drugim pseudo-imenom izdal že nekaj knjižic za mladino.

Življenje grofa Radeckega popisal nam je Malavašič, toda ta knjiga je po obliki, še bolj pa po jeziku tolikanj zastarela, da je skoraj nerabna. Z veseljem toraj pozdravljamo njeno namestnico in sicer prvič za to, ker bi neradi pogrešali v naših knjižnicah životopis takega moža, kakor je bil Radecki, drugič pa zato, ker je mnogo boljša od Malavašičeve.

V XII. poglavjih popisuje nam g. pisatelj življenje in delovanje „junaka junakov“, kakor zove Radeckega. Ne podaja pa nam samih golih fakt, ampak veže taista prav zanimivo z popisovanjem tadanjih razmer in zgodovinskih dogodljajev, kar dela knjigo tem vrednejšo, ker obsega taista tudi del avstrijske, oziroma zgodovine drugih držav. Reči moramo, da se mu je delo povsem posrečilo, podal nam je živo sliko moža, kateri naj služi nam in naši mladini v vzgled v izpolnjevanji svojih dolžnosti, do samega sebe in do svojih; do domovine, cesarja in Boga. Pravo je g. pisatelj pogodil tudi tam, kjer je bilo treba omeniti porazov naše vojne. Povsod ve stvar tako spretno opisovati, da se naša mladina gotovo ne bode izpogledovala pri tacih mestih.

Brez napak ta knjiga sicer tudi ni. Največkrat se pregreši g. pisatelj proti besednemu redu tako na strani: 4, 10, 15, 50 itd. Tudi bi bilo želeti, da bi ptujke kakor so: Beaulieu, Defaire, Moreau, pa tudi Castigliona, Campofornija itd. imele v oklepajih naznanjeno, kako se izgovore, ker naša šolska mladina tega ne ve. Vkljub temu pa moramo knjižico priporočati slavnim šolskim vodstvom in gg. učiteljem v nakup, ker smo prepričani, da bode dosegala svoj namen, da bode vzbujala v mladih prsih navdušeno ljubezen do ožje in širše naše domovine.

Janko Likar.

Potrjena šolska knjiga. Ministerstvo za bogočastje in uk je z razpisom z dne 3. junija 1894, št. 11.321, odobrilo kot poučno knjigo za stenografijo s slovenskim poučnim jezikom knjigo: Slovenska stenografija po sestavu Fr. Ks. Gabelsbergerja. Spisal Anton Bezenšek. II. popravljeni natis Ljubljana 1893. Zaloga „Slovenske Matice“. Cena posameznim iztiskom 1 gld.

Izvestja muzejskega društva za Kranjsko. Urejuje Anton Koblar. Sešitek 3. prinaša na prvem mestu nadaljevanje korenitega spisa „Grobišče pri Sv. Luciji blizu Tolmina“ iz peresa prof. Rutarja. Temu sledi konec zanimive studije „K obrtni politiki 18. veka“, spisal prof. Apih, in pa nadaljevanje važne zbirke „Regesti k domači zgodovini“, nabral prof. dr. Kos. Mej „malimi zapiski“ čitamo celo vrsto važnih ali interesantnihotic, v rubriki „Slovstvo o domoznanstvu slovenskih dežel“ pa se ocenjuje razne knjige.

Varujte naše koristne ptice glada in mraza in nastavlajte jim valilnice. Prošnja in opomin do šolske mladine z navodom, kako pripravljati ptičja krmilišča in valilnice. Sestavil Fran Vabič, nadučitelj v Runču bl. Ormoža. Ta drobna knjižica je izšla (v Hribarjevi tiskarni) zdaj že v tretjem natisu v slovenskem jeziku, in še v nemščini. Pisano je to 22 strani obsegajoče delce v prav ljubkem, lahko umljivem, mladini primernem jeziku, s katerim vrli pisatelj ogreva otroška srca k ljubezni do nežnih in koristnih ptičic. Obilo slik in sličic ter knjižničnih okraskov povekšuje vrednost bukvic. Stvar se nam vidi jako važna, naj torej o njej spregovorimo nekoliko besed. Resnica je, da se število poljedelstvu koristnih ptic vedno bolj in bolj manjša. Sekanje gozdov, krčenje grmovja in trnja, pomanjkanje starih votlih dreves in vsako leto se ponavljajoče sna-

ženje sadnih dreves in porabljanje vsacega koščeka zemlje v kulturne namene krči pticam število ugodnih in varnih vališč, ter s tem omejuje pogoje njihovega obstanka in množenja na jako občutljiv način. K temu se družijo ostre zime s svojimi za ptice hudimi nasledki: gladom in mrazom. Surovi dečki in mnogo dvo- in štirinožnih živalij zalezava jih na vsak sled. Kolikor manjši pa postaja rod naših koristnih ptic, v toliko večjem številu množé se škodljive žuželke. Ker se jim zelo težko stavimo v bran, moramo tembolj misliti na naše koristne ptice — najmarljivejše sodelovalke pri uničevanju gosenic — in skrbeti za njih vspešno varstvo. Da se to za poljedelstvo prevažno vprašanje v najširših krogih narodovih udomači, treba je, da se naša mladina dobro pouči, kako je pomagati tem ljubkim živalicam v svojih hudih nadlogah. Z Vabičevim navodom v roki bo slednjemu starejšemu dečku — brez posebne pripomoči — omogočeno, vse pripraviti, kar je potrebno v varstvo koristnih ptičic. Z doslednim razširjanjem resnice, da nam veliko število ptic neizmerno koristi in da se neznatni v njih varstvo uporabljeni trud stoterno poplača, bomo z najboljšim vspehom in najcenejšim načinom omejili veliko nevarnost, katera nam preti po ogromno se množéči škodljivi golazni. S posebnim ozirom na našo vedno večjo veljavo sadjarstva se nujno priporoča, da vsi vse to ukrenemo, kar je potrebno v varstvo ptic. Poljedelska in bralna društva, okrajni in občinski zastopi, šolske oblastnije in tudi zasebniki naj torej mladino o tem velevažnem vprašanji podučujejo, kar se najvspešnejše doseže po imenovani brošurici, ki je spretno in poljudno pisana. Brošurica se dobiva pri g. F. Vabiču, nadučitelju v Runeču pri Ormoži. Cena: 1 komad za 15 kr., 10 komadov za 1 gld. 20 kr., 50 komadov za 5 gld., 100 komadov za 9 gld. Zaradi nje važne vsebine in nizke cene jo sl. šolskim voditeljstvom in krajnim šolskim svétom kar najtopleje priporočamo.

Krško in Krčani. Zgodovinske in spominske črtice. Spisal Ivan Lapajne, meščanske šole ravnatelj. Krško, 1894. Založil „Odbor za olepšanje mesta“ v Krškem. Tiskal Dragotin Hribar v Celji. Strani 146. Cena 1 gld. Vsebina knjige je jako zanimiva, tembolj, ker jo kinča mnogo lepih podob; pa tudi vnanja oblika dela vso čast Hribarjevi tiskarni.

Prošnja: Cenjeni čitatelji knjižice „Pouk o črtežih“ naj blagovoljno popravijo nastopne tiskovne napake:

Na strani 5. v 21. vrsti „razsežnost“ namesto razmernost.

„ „ 7. „ 35. „ „presečišča“ „ presečišč.

„ „ 12. „ 10. „ „najme“ namesto najame.

„ „ 13. „ 5. „ „Pode, strope“ namesto Podi, stropi.

„ „ 21. „ 29. „ čitaj prej „reflektira“ in potem „absorbira“.

„ „ 30. čitaj „Perpendikel, osnovnica“ in ne osnovnica.

J. B.

Listek.

Kaj je učitelj?

(Konec.)

Inspiciraj, če je zdravnik otrokom z vspehom „kozé“ stavil, da napolniš v to pripravljeno polo ter je ja ne pošlješ prepozno predstojnemu šol. oblastvu, da se more pravočasno „ad acta“ položiti. Dan prepozno, pa dobiš poziv. Ko bi se tudi naše remuneracije tako točno izplačevale!

Posebno pa glej, da se uprav srdito spustiš s svojo šolsko armado v boj proti glogovemu belinu in njega gosencam — glej! da v majniku, ko slavec ljubezen v prsih, nosiš ti pogin in smrt v sicer rahlem srci proti zagrizenemu sovražniku kmetijstva — proti hrostu! Zgodaj ob zori zalezuj tega zaspanéta, tresi, bij, pobiraj, pari ...

pa ne pozabi svinčnika, ne da spišes nekrolog, ampak da opisuješ to divje klanje ter začrtavaš vestno, koliko je število palih! — In ko je morija končana, ko zavlada mrtvaška tišina v broščevih slojih, — potem še le se odsopi, pa poročaj uljudno: „Vse je palo, le jeden par je ušel, da ne izgine to žuželčje pleme s sveta! Tega bi pa z ozirom na prirgodpisno vedo in z ozirom na poezijo v otroškem življenju ne bilo želeti, zato se prepnižno stavlja predlog, da se oni ubegli par ne zasleduje in pregnanja dalje!“

V duhu me vodi pot mimo širnega polja . . . samo proso v zorenju je. Sredi njega pa se pogumno dviguje slabotno postavišče s preveliko pipo v zobeh in s puško — ne najnovejše iznajdbe — v rokah. Ogrnjen je močič z razdrapanim plaščem, pokrit s klobukom, ki se je ohranil še od „gmej-potopa“ semkaj, za klobukom pa ima poñosno petelinje pero.

Srdito prevraća oči v svetelj jezji svojeji, meri in meri s pušo na tatinski vrahji rod, ki hiti zobat zlato proseno zrnje, ne zmené se zanj! — Pomeri i v nas, pa . . . ne! — pozdravlja nas! — Li nas pozna? „Da, da, . . . ti si . . . kolega? Kje sva se že videla? — Je že res! Na Grnu onega leta je bilo! — Kakó kaj . . . si li zdrav?“ — „Hvala, brate, zdrav! Le nekoliko lačen sem . . . pa nekaj obleke bi mi trebalo; pa na kmetih že gre! Ko bi mi le bilo moči k sapi priti! Sušica se me prijemlje . . . tako sem uprežen!“ „Le potrpi, bode že bolje; pa vsaj ti daje tudi vzvišen poklic novih moči, da ne omagaš! Pomisli: strašilo v prosu!“ — „Da, da — misel, da ne živim zaman, me krepi . . . toda oprostí, brate, moram po službenih opravkih; vidiš one poredneže?! Zdrav!“ „Servus . . . pa grdo se drži, da se ti na lici vidi tvoj časten „omt!“ zaklical sem še.

Užaljen sem zrl za njim . . . misleč: Še tega je treba bilo! . . . pa . . . prebudil sem se; sanjalo se mi je. Ne vem pa kako, da mi te sanje ne hote iz mislji!

Samosvestno — mirno bodeš čakal pohvalnice, nagrade, križca za vsa ta opravila, spominjaje se svetopisemskega izreka: Išcite najprej . . . vse drugo vam bode privrženo!

Pa prijatelj! tu na zemeljskem torišči nikari ne čakaj priznanja, plačila! Delaj pridno, navdušeno . . . za plačilo pa potrpi še nekoliko! Ko bi mi ne bil tak brezverec, tolažil bi te: „Tvoje plačilo je obilno v nebesih!“ Tako ti pa še te tolažbe podajati ne morem.

Pri kraji sem. Drzno prašam vas le-še: „Ni-li učitelj res „ein Mädchen für Alles“?“

Č.

Naši dopisi.

Iz ljubljanske okolice. (Konferencija.) Okrajna učiteljska konferenca za ljubljansko okolico vršila se je dne 18. julija t. l. v I. mestni šoli v Ljubljani. Ob 9. uri otvori gospod c. kr. okrajni glavar vladni svetnik Janez Mahkot zborovanje s prijaznim pozdravom na došle učitelje in učiteljice. V svojem jedrnatem govoru spominja se z najlepšimi besedami prerano umrlega g. nadzornika Ivan Tomšiča, ter pozivlja skupščino, naj v znamenje sožalja vstane, in tudi naj se deputacija v imenu učiteljstva pokloni vdovi pokojnika gospej Ivani Tomšič. Nadalje predstavlja g. Fran Grkman, kot nadzornika za to leto.

Nadzornik g. Fr. Grkman pozdravlja skupščino v prijaznih besedah, dalje g. vladnega svetovalca in navzoče goste gg. mestne učitelje ter naznanja, da sta učitelj g. Bezeg in nadučitelj g. Kogej se radi bolezní opravičila priti h konferenci.

Svojim namestnikom imenuje nadzornik g. nadučitelja Levstika, a zapisnikarjema sta bila voljena po vzkliku gg. Jaklič in Sič.

Prebravši razne ukaze višjih šolskih oblastev, omenja g. nadzornik v svojih opazkah na nadzorovanih šolah. Izraža se povse povoljno o napredku in disciplini, ter pozivlja

učiteljstvo, da tudi v bodoče dela v prid naroda. Podavši nekaj dobrih svetov, konča svoje poročilo.

G. Črnagoj nam je zanimivo naslikal kulturo cvetic na šolskem vrtu. Jedrnatemu, izborno sestavljenemu govoru sledilo je občno priznanje. Res, g. Črnagoj je strokovnjak v vrtnarstvu; če bi tudi dve uri ali še več predaval, (poročevalec ni bral svojega spisa), bi ga z veseljem poslušali, kajti poleg poučnega je njegovo predavanje za soljeno z unestnimi humoreskami, kar povzdiguje pozornost poslušalcev.

G. Javoršek poročal nam je o stanji okrajne knjižnice, kar se je vzelo na znanje. Knjige za pouk ostanejo dosedanje v rabi. V knjižnični odbor se volijo gg. Javoršek, Gale, Žibert in gđc. Zadnikar, v stalni odbor pa gg. Papler, Gregorin, Javoršek in Žirovnik.

Volitev dveh zastopnikov v c. kr. okrajni šolski svet je dala precej posla, ker voliti nam je bilo trikrat. Prvokrat je bil izvoljen g. Papler, a pri tretje ožje volitvi g. Javoršek.

Po končanem dnevnem redu se g. nadzornik zahvaljuje za pozornost in poročevalcu za njegov trud ter zaključí s zahvalo na g. vladnega svetnika in trikratnim „slava“ klicem na presvetlega vladarja zborovanje. Po odpetej cesarskej himni je g. Levstik zahvalil g. nadzornika na nepristranskem in izbornem vodstvu konference.

G. vladni svetnik izplačal nam je potnine, a g. Rant je pri tej priliki nabral nekaj kron za konvikt.

Ksaverij.

Društveni vestnik.

Iz kamniškega okraja. Učiteljsko društvo za kamniški okraj zborovalo je dne 26. mal. travna v Moravčah.

Prva točka dnevnega reda bil je praktičen nastop (računstvo v I. odd.) g. J. Toman. G. J. Toman nam je prav zanimivo pokazal, kako vbija trdim glavicam začetnikov prve pojme množenja in kako prične isto v nalogah uporabljati. Vsakdo ve, težavna naloga, a vrlo jo je rešil. — Dal nam je tudi svoj tednik na ogled, da se je vsakdo lahko prepričal, kako sploh postopa pri pouku računstva in katera pot ga pelje najhitrejšo do željenega mu smotra.

Po nastopu pozdravi g. predsednik J. Janežič navzoče učiteljstvo. Veseli ga, da so zborovanja vsakokrat tako številno obiskovana, vzlic temu, da je huda za denar, da inamo slabo gmotno stanje. Naše gmotno stanje se tudi še kmalo ne bode zboljšalo, kar je tem žalostnejše, ker človek velja le toliko kolikor plača, na pridnost in delo se pa malo gleda. Učiteljstvo ni denarno ali delavno pa je, lahko rečem, da v učiteljskem stanu ni prostora lenuhom in jih tudi nima. Sicer se nam rado očita, da smo zbrani iz najslabejšega materiala, a pozneje se bode pokazalo, da delamo, in narod sam nas bode po tem sodil, poplačal in — povzdignil.

Nadalje se spominja umrlega g. tovariša J. Ferlana, s katerim je šola zgubila delavno moč, soproga pa dobrega družabnika ter mu kliče v hladno prst: Počivaj zlata duša, dragi Janez, v miru, počivaj s zavestjo, da ostaneš nam kot dragi tovariš vedno v spominu.

Za tem prebere g. predsednik dopis Zaveze o učiteljskem domu, oziroma konviktu za učiteljske sirote.

Kakor že enkrat prej, izreklo se je učiteljstvo kamniškega okraja tudi sedaj za ustanovitev konvikta.

Pri drugem dopisu Zaveze o kranjski deželni razstavi, odobraval se je prva točka, naj se učiteljstvo razstave udeleži, o drugi točki, deželni šolski svet naj da navodilo —, se pa ni glasovalo, ker stvar je že tako določena.

Po blagajnikovem poročilu je sledil posvet zaradi spomenika umrlemu g. tovarišu J. Ferlanu; sklenilo se je, da se v ta namen žrtvuje približno 45 gld. O priliki prihodnjega zborovanja v Kamniku postavil se bode ta spomenik po sv. maši, katera se bode darovala v njegov dušni mir, na pokopališči v Tunjicah.

Slednjic se g. predsednik zahvali vsem na udeležbi, posebno pa g. Tomanu za izborni praktični nastop ter se spominja 40letnice, kar se je naš presvetli cesar poročil z bavarsko princezino Elizabeto. Želeč, da bi mili Bog ohranil prevzvišeno dvojico še mnogo mnogo let, zatvori s trikratnim „slavo“-klicem zborovanje.

M. Janežič-Pečec.

V e s t n i k.

Osobne vesti. C. kr. okr. šolski nadzornik g. prof. *Julij Wallner* je imenovan ravnateljem višje gimnazije v Iglavi.

† **Rudolf Dolenc.** Žalostna novica nam je došla iz Postojine. G. *Rudolf Dolenc*, uvitelj na *Planini* pri Vipavi je dne 26. julija ob 5. uri popoldne utonil. Pokojnik se je šele pred dobrim pol letom oženil. Blag mu spomin! (Obsirnejši nekrolog bomo priobčili v kratkem).

Ustanovitev Kranjske gimnazije je cesar odobril.

Šesti glavni zbor „Zaveze slovenskih učiteljskih društev“ bode dne 15. in 16. vel. srpana t. l. v Gorici po tem-le vspredu:

A) V sredo 15. vel. srpana: ob 8. uri zvečer seja upravnega odbora. B) V četrtek 16. vel. srpana popoldne: 1. ob 7. uri zjutraj zborovanje odposlancev. 2. ob 10 uri zjutraj zborovanje odsekov, in sicer zboruje: a) Slomšekov odsek. b) Odsek za šolsko vrtnarstvo. c) Odsek za razna učila. d) Odbor za ocenjevanje mladinskih spisov. e) Še kak drugi odsek, ako zbor odposlancev za potrebno spozna. — Popoldne: 3. ob 1. uri skupni obed. 4. ob 4. uri glavni zbor po vspredu, kakor ga bode določil zbor odposlancev. — Po glavnem zboru zborovanje odposlancev, da se voli novi upravni odbor. 5. ob 8. uri zvečer „Beseda“.

Učiteljsko društvo za goriški okraj pa je naznanilo, da priredi p. n. udeležencem šestega glavnega zbora „Zaveze“ 1. v petek, 17. vel. srpana zjutraj ogled Gorice (mesta) in okolice in ob 7. uri zjutraj izlet v Cerkno. 2. v soboto, 18. vel. srpana: ob 8. uri zjutraj sv. maša v Cerknem, ob 10. uri zjutraj odkritje spominske plošče dr. Francišku Močniku, ob 12. uri skupni obed in prosta zabava.

Narodno-gospodarski tečaj za ljudske učitelje bode v Ljubljani bodoči mesec, to je dne 13. do 31. vel. srpana. Predavali bodo: Ravnatelj kmetijske družbe g. *Gustav Pirc*, pristav g. *J. Štupar*, in vinarski popotni učitelj g. *J. Gombač*.

Darovi za učiteljski konvikt: Taksa privatne skušnje na I. mestni šoli v Ljubljani **10 K**; g. A. Javoršek **1 K 20 h**; g. Fran Lovšin **2 K**; g. M. Rant je nabral pri okrajni učiteljski konferenciji okolice ljubljanske dne 18. mal. srpana **19 K 48 h**. Bog živi vrle darovalce in njih naslednike!

„**Pedagogiško društvo**“ je imelo dne 31. mal. srpana svoj občni zbor v Krškem. Natančneje poročilo prinesemo prihodnjic.

Saje, izvrsten vrtnarski gnoj. Saje ne snejo biti suhe, ampak v vodi raztopljene. Če gnojimo s suhimi sajami, izgube prav veliko svoje redilne moči, posebno se izgubi veliko amonijaka, ki izpuhti iz njih in se izgubi v zraku. Vsa ta škoda pa se odvrne, če se saje raztopé v vodi. S sajami navdano vodo posrkajo korenine prav lahko. S tako sajasto vodo se rastline z velikim pridom polivajo; rastejo veliko veseleje, pa so tudi prav zdrave. — Res je sicer, da se saje ne dadó lahko razstopiti v vodi. Najbolje se to opravi, če se polijejo z vrelo vodo, kateri se je primešalo nekoliko sode, potem se pa sode prilije. Premočna pa ne sme biti ta sajasta voda, sicer je preostra. Na 20 litrov vode zadostuje 1 kg saj.

„Vrt.“

Frekvenca avstrijskih gimnazij. V avstrijske gimnazije se je vpisalo lani **57306** učencev, in sicer: na Češkem 15779, v Galiciji 12707, v Nižji Avstriji 8037, na Moravskem 5901, v Tirolski s Predarlško 2625, na Štajerskem 2437, v Bukovini 1751, v Primorskem 1615, v Šleziji 1428, na Kranjskem 1399, v Zgornji Avstriji 1243, v Dalmaciji

1013, na Koroškem 819, v Solnograški 452. — Najbolj prenapolnjene so bukovinske gimnazije, kjer pride na vsako gimnazijo po 584 učencev, v Galiciji po 438, na *Kranjskem* po 350, na Primorskem po 323, v Zgornji Avstriji po 311, v Spodnji Avstriji po 309, na Štajerskem po 305, na Češkem po 287, v Šleziji po 286, na Moravskem 281, na Koroškem po 273, na Tirolskem s Predarlško po 262, v Dalmaciji po 253, na Solnograškem le po 226 — v Avstriji sploh po 320. E. L.

Frekvenca avstrijskih realk. V avstrijske realke se je vpisalo lani 24414 učencev, in sicer: na Češkem 7369, v Spodnji Avstriji 5276, na Moravskem 3959, v Galiciji 1360, na Primorskem 1263, v Šleziji 1233, na Štajerskem 843, na Tirolskem s Predarlško 676, v Bukovini 517. na *Kranjskem* 404, v Zgornji Avstriji 391, v Dalmaciji 288, v Solnograški 258 in na Koroškem le 240. — Najboljše obiskovane so realke v Bukovini, kjer pride na jedno realko 517 učencev; na *Kranjskem* 404, na Češkem 351, v Galiciji 340, v Spodnji Avstriji 330, na Primorskem 316, v Šleziji 311, na Štajerskem 281, na Moravskem 264, na Solnograškem 258, na Koroškem 240, v Zgornji Avstriji 195, na Tirolskem s Predarlško 169, v Dalmaciji le 144. Najboljše obiskovana je češka državna realka v Pragi, ki šteje 718 učencev, 10 realk ima pod 500—600 učencev, deset po 400—500 (med njimi ljubljanska), petnajst po 300—400, petindvajset po 200—300, devet po 100—200 in devet po manj kot 100 učencev. E. L.

Uradni razpisi učiteljskih služeb.

Št. 632

o. š. sv. Na štirirazredni deški šoli na Vrhniki se razpisuje 3. mesto s prijemki III. plačilne vrste v stalno, oziroma začasno umestitev.

Pravilno opremljene prošnje je predpisanim pōtem do 10. vel. srpana semkaj vlagati.

C. kr. okrajni šolski svēt okolice Ljubljane, dnē 14. mal. srpana 1894.

Št. 1508

o. š. sv. Na trirazredni ljudski šoli v Veliki Dolini je stalno ali začasno popolniti drugo učno mesto z letno plačo 450 gld.

Pravilno opremljene prošnje je zakonitim pōtem semkaj vlagati do 3. vel. srpana 1894.

C. kr. okrajni šolski svēt v Krškem, dnē 12. mal. srpana 1894.

Št. 783

o. š. sv. Tretje učiteljsko mesto na trirazredni ljudski šoli v Žireh z dohodki IV. plačilnega razreda in s prostim stanovanjem v šolskem poslopji, je iznova popolniti stalno, eventualno tudi začasno.

Prošnje je poslati, dobro opremljene tukajšnemu uradu do 6. vel. srpana 1894.

C. kr. okrajni šolski svēt v Logatci, dnē 16. mal. srpana 1894.

Št. 746

o. š. sv. V postojnskem šolskem okraji se razpisuje v stalno ali začasno umeščenje: 3. učno mesto na štirirazredni ljudski šoli v Trnovem z dohodki III. plačilnega razreda in 3. učno mesto na trirazredni ljudski šoli v Knežaku z dohodki IV. plačilnega razreda.

Prošnje za jedno teh mest je predložiti do 5. avgusta t. l.

C. kr. okrajni šolski svēt v Postojni, dnē 20. mal. srpana 1894.

Naznanilo. Uredništvo našega lista se je preselilo dne 1. t. m. v Šubičeve ulice št. 1, (tretje nadstropje nova Zhubrova hiša poleg muzeja).

Spominjajte se „učiteljskega konvikta“ pri raznih prilikah in zborovanjih!

«Učiteljski Tovariš» izhaja na 1¹/₄ poli male osmerke 1. in 16. dan vsakega meseca; ako je pa na ta dan nedelja ali praznik, izide dan poprej ali pa dan pozneje. — List stoji za vse leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 50 kr. Udje «Slovenskega učiteljskega društva» plačajo na leto 2 gld. naročnine in 1 gld. udnine.

Spisi naj se blagoizvolijo pošiljati uredništvu v Ljubljani, Šubičeve ulice št. 1; naročnino pa prejema gospod A. Kecelj v Ljubljani na Kongresnem trgu št. 2.

Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko.

Izdavatelj in lastnik: Slovensko učiteljsko društvo v Ljubljani.

Tisek R. Miličeve tiskarne v Ljubljani.